

Imię i nazwisko recenzenta: dr Marek Zajic

Afiliacja:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

Tytuł recenzowanego dzieła: **Uczniowie-Uchodźcy w szkołach w Rzeszowie – Raport z badań**

Treść recenzji:

Recenzowana praca składa się z wstępu, siedmiu rozdziałów i zakończenia zajmujących łącznie 108 stron. Dodatkowo opatrzona jest bibliografią z wyodrębnioną netografią, spisem tabel oraz spisem rycin. Tego typu opracowania, zwłaszcza jeśli realizowane są przez przedsiębiorstwa komercyjne często nie są opatrzone żadnym zakorzeniem w literaturze przedmiotu. Dlatego wszelkie odniesienia należy zaliczyć jako pozytyw opracowania. W bibliografii znajdują się odwołania do ustaw, publikacji przedmiotowych i okołopredmiotowych oraz pozycji merytorycznych związanych z przygotowaniem procesu badawczego. Przywoływany materiał można uznać za wyczerpujący, choć na pewno mógłby być bardziej rozbudowany. Dotyczy to zwłaszcza obszaru netografii osadzającej całość prac w aktualnym kontekście.

Uwagę zwraca odniesienie do Wikipedii w pozycjach bibliograficznych, które zawsze wiąże się z ryzykiem szerzenia niesprawdzonych informacji. Jednak artykuł z odwołania ma rozbudowaną bibliografię, co z jednej strony minimalizuje obawy niezetelności. Z drugiej strony powoduje niedosyt związany ominięciem szansy stosunkowo łatwego odnalezienia i pracy na pierwotnych źródłach, przez członków zespołu badawczego. W tym kontekście w kategoriach niedosytu można też rozpatrywać brak pozycji ukraińskojęzycznych w bibliografii, tym bardziej, że zespół pracujący nad recenzowaną pozycją jest międzynarodowy z widoczną reprezentacją osób narodowości ukraińskiej. Warto w tym punkcie zauważyć, że możliwości swobodnego posługiwania się językiem ukraińskim przez członków zespołu została w pełni wykorzystana przy gromadzeniu danych.

Uzasadnienie podjęcia tematyki w raporcie jest pełne i wyczerpujące. Realizatorzy projektu mieli, co prawda nie wyrażoną *expressis verbis*, ambicję zebrać dane ilościowe i jakościowe odnoszące się do ważnych (a z perspektywy Rzeszowa, być może dziejowych), wydarzeń społecznych w istotnym momencie. Zebrany materiał i wnioski pozwalają stwierdzić, że ta ambicja została zaspokojona. Na szczególną uwagę zasługuje przygotowanie i opisanie procesu badawczego. Przeprowadzona w drugim rozdziale konceptualizacja od problemów badawczych do hipotez może służyć za przykład dobrych praktyk w tym zakresie. Ciekawie wyglądają również dalsze etapy konceptualizacji i konwersji problemów oraz hipotez badawczych na pytania kwestionariuszowe. Jednak w tym wypadku połączenie hipotez z drugiego rozdziału z kształtem ostatecznych pytań należy już do czytelnika. Narzędzie bowiem nie zostało dołączone do raportu, co jest jak najbardziej prawem autorów. Można mówić o pełnym i wyczerpującym charakterze zaplanowanych prac.

W kategoriach sukcesu należy rozpatrywać osiągnięte liczebności zebranych ankiet ilościowych. Dotyczy to zwłaszcza wywiadów z polskimi uczniami (284) i nauczycielami (219). Zebrana liczba ankiet

*niepotrzebne skreślić

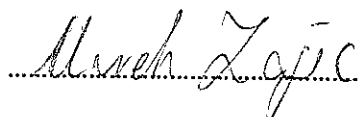
wśród uczniów (36) i rodziców (46) z Ukrainy pozornie tylko wydaje się niewielka. W praktyce badawczej (autor niniejszej recenzji jest wieloletnim wojewódzkim koordynatorem terenowym dla największych polskich agencji badawczych), uzyskanie wypełnionego kwestionariusza od co 30 osoby z rozproszonej i „ukrytej” przed bezpośrednim kontaktem z badaczami populacji, jak najbardziej mieści się w kanonach dobrych praktyk pracy ankietarskiej i potwierdza tylko wyrażoną w 2005 roku tezę o erze polowania na ostatniego respondenta w badaniach społecznych (Stoop, Ineke A. L, The hunt for the last respondent: nonresponse in sample surveys, Hague 2005).

Oceniając zebrany materiał należy zwrócić uwagę na osiągnięte rezultaty. Sposób przedstawienia danych ilościowych jest klarowny i prowadzony w oparciu o właściwie dobrane narzędzia statystyczne. Do ewentualnego rozstrzygnięcia pozostają kwestie estetyczne (np. trójwymiarowe słupki wykresów). Na pewno dodatkową wartością byłoby umieszczenie krótkich, nawet akapitowych, podsumowań najciekawszych ustaleń z rozdziałów na wzór tych zawartych w trzecim i siódmym rozdziale. Należy jednak mieć na uwadze, że praca jest nie tylko przedstawieniem uzyskanych wyników, ale również efektem projektu naukowego, w którym studenci kierunków niesocjologicznych prowadzili duże badanie terenowe. Nawet bez powyższej uwagi należy docenić zgromadzony materiał i sposób jego prezentacji. Od strony opisowej i narracyjnej w pracy należy pozytywnie wyróżnić siódmy rozdział, gdzie analiza jest prowadzona na podstawie danych jakościowych.

Wnioski i rekomendacje płynące z raportu można uznać wiążące dla opisywanego zjawiska, dzięki silnej podbudowie w zaprojektowanej metodologii. Oczywiście pozostają kwestie możliwości realizacyjnych przez organ prowadzący, jednak na poziomie rzetelności i zgodności ze stanem faktycznym, uzyskane dane dają podstawę do podejmowania działań w zakresie wyeksponowanych rekomendacji.

Rekomendacja recenzenta*:

- a) przyjąć do druku w obecnej postaci,
- ~~b) przyjąć do druku bez ponownej recenzji pod warunkiem naniesienia poprawek,~~
- ~~c) przyjąć do druku pod warunkiem naniesienia poprawek i ponownego przedstawienia do recenzji,~~
- d) nie przyjąć.

.....
(podpis recenzenta)